

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий Інститут мистецтв
Кафедра методики музичного виховання та диригування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**НАВЧАЛЬНА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА
(у дошкільних навчальних закладах)**

Освітня програма Середня освіта (Музичне мистецтво)
за першим (бакалаврським) рівнем

Спеціальність 014 Середня освіта
(за предметними спеціалізаціями)

Галузь знань 01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 29 серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Навчальна (педагогічна) практика (у дошкільних навчальних закладах)
Викладач	Колубаєв О. Л. , кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування.
Контактний телефон викладача	0505759000
E-mail викладача	kolubayev@icloud.com
Формат дисципліни	очна-заочна
Обсяг дисципліни	загальна кількість годин: 90; 60 – аудиторна робота, 30 – самостійна робота.
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	
2. Анотація до курсу	
<p>Практика студентів є невід’ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців Навчально-наукового інституту мистецтв і спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок та умінь, формування та розвиток у студентів професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах професійної ситуації, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, засобами праці в галузі їх майбутньої спеціальності, визначених освітньо-кваліфікаційною характеристикою підготовки фахівців спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво).</p> <p>Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до ОР «бакалавр».</p> <p>Проходження студентами Навчальної (педагогічної) практики базується на принципах цілісного підходу до музично-педагогічної діяльності та тісно пов’язане з вивченням комплексу дисциплін психолого-педагогічного, фундаментального та професійно-орієнтованого циклу навчального плану, а саме: хорознавство, історія та теорія музики, хоровий клас, музична психологія, хорове диригування, сольфеджіо, гармонія, аналіз музичної форми, читання хорових партитур, вокальний клас. Дисципліна «Навчальна (педагогічна) практика» є однією зі спеціальних дисциплін, що визначають кваліфікацію випускника як музичного керівника дошкільних навчальних закладів (ДНЗ).</p> <p>Навчальна (педагогічна) практика – одна з основних форм навчального процесу, спрямованих на формування висококваліфікованого спеціаліста. Практика знайомить студентів з майбутньою роботою, дає змогу вивчити головні навчальні етапи, закріпити теоретичні знання, набути навичок організаторської роботи у колективі. Зміст дисципліни полягає у ознайомленні майбутніх фахівців з науково-практичними основами педагогічної діяльності, як одного з важливих напрямків діяльності майбутнього педагога-музиканта, його науковим підґрунтям; систематизації знань, удосконалення практичних навичок набутих в процесі вивчення фахових дисциплін; прищепленні навичок до самостійної роботи з музично-педагогічною літературою, орієнтації в ній; формуванню широкого художнього музичного світогляду майбутнього педагога-музиканта; виховання вміння самостійно мислити, аналізувати та інтерпретувати дитячі музичні твори; навчити студентів складанню та виконанню практичних завдань.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Навчальна (педагогічна) практика студентів ОР «бакалавр» спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спрямована на формування професійно-особистісних якостей, необхідних для професійної діяльності музичного керівника дошкільних навчальних закладів, узагальнення та систематизацію професійних знань та навичок студентів; розвиток уміння застосовувати набуті знання в умовах реального процесу виховання дошкільнят.</p>	

Основною метою педагогічної (навчальної) практики є підготовка студентів до виконання функцій музичного керівника дошкільних навчальних закладів.

Найголовнішими завданнями проходження педагогічної практики вважаються:

1. Забезпечення зв'язку теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, розвивальних і виховних завдань, а відтак – формування у студентів психологічної та фахової готовності до роботи в дошкільних навчальних закладах.

2. Виховання у студентів стійкого інтересу і любові до професії музичного керівника у ДНЗ, формування умінь та навичок, що сприяють розвитку у них професійних якостей педагога, потреби в педагогічній освіті.

3. Усвідомлення значущості соціально-психологічних, психологічно-педагогічних, методичних та творчих основ взаємодії педагога і дитини.

4. Підготовка студентів до підсумкової державної атестації, збір та апробація матеріалів до написання наукових робіт.

5. Ознайомлення студентів із сучасним станом навчально-виховної роботи в дошкільному навчальному закладі, передовим педагогічним досвідом і їх включення до розв'язання навчально-виховних проблем.

Навчальна (педагогічна) практика проходить у VI семестрі і є творчою, навчальною лабораторією, де студенти вчать спілкуватися з дошкільнятами різного вікового періоду, творчо працювати з дитячим колективом.

4. Результати навчання (компетентності)

У результаті проходження **Навчальної (педагогічної) практики** у студентів мають бути сформовані такі фахові та загальні **компетентності**:

Компетенції соціально-особистісні

- Здатність учитися;
- Здатність до критики й самокритики;
- Креативність, здатність до системного мислення;
- Адаптивність і комунікабельність;
- Наполегливість у досягненні мети;
- Турбота про якість виконуваної роботи;
- Толерантність.

Загальнонаукові компетенції

- Базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, культурології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності;
- Базові знання фундаментальних розділів української та світової педагогічної науки, в обсязі, необхідному для володіння ними в обраній професії;
- Базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси;
- Базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін.

Інструментальні компетенції

- Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;
- Знання іноземної мови (мов);
- Навички роботи з комп'ютером;
- Дослідницькі навички;
- Навички управління інформацією.

Професійні компетенції

Загально-професійні компетенції

- Базові уявлення про різноманітність об'єктів предмету діяльності;

- Базові уявлення про музичну педагогіку, як сукупність фахових дисциплін;
- Розуміння цілісного рішення об'єкту на основі емоційно-чуттєвого сприйняття музичної форми;
- Володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації предмету діяльності;
- Застосування основних методів аналізу й оцінки стану об'єктів предметів діяльності;
- Базові уявлення про основні закономірності й сучасні досягнення в методиці музичного виховання;
- Володіння методикою загальної музичної освіти, методами навчання музики та музичного виховання;
- Практичне й оперативне застосування знань, вмінь до конкретних професійних ситуацій.

Спеціалізовано-професійні компетенції

- Застосовування професійно-профільованих знань у репетиційній, концертній, педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій роботі;
- Використання нормативних документів в концертній, диригентській та навчально-педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій роботі;
- Знання основних шляхів пошуку виконавських засобів втілення художнього образу у виконавській, педагогічній діяльності;
- Використання професійно-профільованих знань у виконавській, педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій діяльності;
- Використання теоретичних знань та володіння музичним матеріалом різних епох для виконавської, педагогічної, науково-дослідницької, музикознавчої роботи;
- Використання професійно-профільованих знань та навичок при вихованні та навчанні музикантів, у процесі формування естетичних поглядів, тенденцій та художніх смаків;
- Використання знань, умінь і навичок зі спеціалізованих професійних дисциплін в процесі вирішення практичних завдань;
- Здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках;
- Спроможність застосовувати на практиці знання з основ комп'ютерного аранжування;
- Володіння технологією елементарного звукозапису та нотного набору.

В процесі проходження практики студенти виконують такі види діяльності:

- Знайомляться з навчально-матеріальною базою дошкільного закладу, оформленням групи, актового залу, кабінету музичного керівника.
- здійснюють знайомство з педагогічним колективом, системою роботи вихователя групи та музичного керівника;
- вивчають психолого-педагогічні особливості розвитку дітей різного віку;
- надають допомогу вихователям в проведенні виховної роботи з дітьми в умовах дошкільного дитячого закладу;
- спостерігають за виховною роботою вихователів груп та музичного керівника;
- допомагають у підготовці та проведенні дитячих свят, ранків;
- проводять розваги, дидактичні ігри, розучують пісні і танці;
- виготовлених атрибутів для ігор, прикрас до святкових ранків та дитячих розваг.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
практичні		загальна кількість годин: 90;	
		60 – аудиторна робота	
самостійна робота		30 – самостійна робота.	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий

VI	014.13 Середня Освіта (Музичне мистецтво)	Бакалавр, третій рік навчання	нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль 1. Пізнавальна робота спеціаліста. Функції та посадові обов'язки музичного керівника дошкільних навчальних закладів					
Організація діяльності дошкільного освітнього навчального закладу. Система роботи, розклад занять та внутрішній розпорядок.	Практ.	1–17 з переліку рекомендова- ної літератури	6 год. практи., 3 год. сам. роб.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни
Організація та забезпечення навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах. Навчальні програми.	Практ.	1–17 з переліку рекомендова- ної літератури	6 год. практи., 3 год. сам. роб.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни
Вивчення календарно-тематичного планування роботи музичного керівника. Ознайомче відвідування занять з метою вивчення їх структури, ефективних методів та прийомів навчання. Пробне проведення елементів музичних занять.	Практ.	1–17 з переліку рекомендова- ної літератури	18 год. практи., 9 год. сам. роб.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни
Змістовий модуль 2. Фахова діяльність музичного керівника дошкільного навчального закладу					
Роль і функції музичного керівника, вихователя.	Практ.	1–17 з переліку рекомендова- ної	6 год. практи., 3 год. сам. роб.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної

		літератури			дисципліни
Методи, прийоми роботи, види діяльності дітей на музичних заняттях. Типи занять. Структура музичного заняття.	Практ.	1–17 з переліку рекомендованої літератури	6 год. практ., 3 год. сам. роб.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни
Проведення залікових музичних занять. Самоаналіз та аналіз музичного заняття чи виховного заходу. Оформлення документації. Складання звіту з педагогічної практики.	Практ.	1–17 з переліку рекомендованої літератури	18 год. практ., 9 год. сам. роб.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	<p>Загальна система оцінювання курсу є уніфікованою та здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів.</p> <p>Поточний контроль та оцінювання проводиться викладачами-методистами безпосередньо під час проходження практики.</p> <p>Періодичний контроль проводиться з метою визначення успішності розвитку практикантів та засвоєння ними програми проходження практики на певному етапі чи виді діяльності.</p> <p>Форма контролю: VI семестр: екзамен (захист практики під час проведення підсумкової конференції)</p> <p>Оцінювання курсу здійснюється з урахуванням усіх видів навчальної роботи за 100-бальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС.</p>
Вимоги до звітної документації	<p>Студентам надається тижневий термін після проходження практики для підготовки звітної документації та захисту матеріалів на підсумковій конференції, де обговорюються актуальні організаційно-методичні проблеми музичного виховання дітей, визначається рівень професійно-педагогічної готовності студентів до діяльності в ДНЗ, оцінюється навчально-виховна та творча робота кожного студента зокрема.</p> <p>У виступі аналізуються позитивні й негативні сторони, цікаві знахідки передового досвіду педагогічного колективу баз практики, звертається увага на забезпечення і збагачення роздаткового ілюстративного матеріалу (наявного на початку практики і виготовленого під час її проходження), на інноваційні методичні розробки занять і виховних заходів.</p>

	<p>Особлива увага звертається на труднощі, що відчували студенти під час підготовки і проведення музичних занять. Це допоможе викладачам-методистам врахувати і винести проблематичні питання на спеціальне опрацювання під час аудиторних (практичних, семінарських) занять.</p> <p style="text-align: center;">Оформлення звітної документації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Індивідуальний план навчально-виховної роботи студента-практиканта. 2) Щоденник студента-практиканта. 3) Письмовий звіт студента про проходження навчальної практики. 4) Характеристика з ДНЗ за підписами завідувача, музичного керівника та вихователя групи за якою був прикріплений практикант, завірена печаткою. 5) Плани-конспекти проведених пробних занять (загалом – 9), в тому числі розгорнуті плани двох залікових занять за підписами музичного керівника та методиста, з оцінюванням. 6) Психолого-педагогічна характеристика вихованця. 7) Сценарій і аналіз виховного заходу з планом його підготовки та з відгуком музичного керівника чи методиста. <p>Контрольні заняття та виховні заходи презентуються фото та відеорядом, що є додатком до звітної документації.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Підсумкова оцінка за проходження практики повинна враховувати ступінь ефективності проведеної студентом навчально-виховної роботи, участь у роботі ДНЗ, суспільну активність студента, його ставлення до професії музиканта-педагога, до дітей, якість звітної документації.</p> <p>Якість звітної документації, а також термін її подачі студентом викладачеві-методисту може стати підставою для зниження оцінки, а в окремих випадках – до висновку про невиконання програми навчальної практики та не допуску до участі у підсумковій звітній конференції.</p> <p>Аналіз звітних документів практикантів дозволяє керівникам практики зробити висновки про якість роботи, ступінь підготовленості студентів до майбутньої роботи в ДНЗ, ставлення до обраної професії.</p> <p>За наявності переліченої звітної документації, а також на підставі власної оцінки фаховим методистом виставляється загальна оцінка за проходження навчальної практики, яка вноситься до заліково-екзаменаційної відомості й залікової книжки студента.</p> <p>Студент, який не виконав програму навчальної практики з поважних причин (за наявності відповідних підтверджень: довідки про хворобу, пояснювальної записки з аргументованим викладом причин тощо), має право на повторне проходження практики. Керівництво, контроль і місце проходження практики визначається окремим розпорядженням Навчально-наукового інституту мистецтв.</p> <p>Студент, який за другим разом не пройшов практику або отримав негативну оцінку, вважається як такий, що не виконав навчальний план, а відтак – відраховується з контингенту студентів.</p>
<p>7. Політика курсу</p> <p>Згідно з вимогами ОП студенти-практиканти повинні оволодіти обсягом теоретичних знань та практичних навиків з предмету:</p>	

Знати:

- базові положення нормативних документів у галузі музично-естетичної освіти;
- зміст та структуру базової «Програми виховання в дошкільних закладах» та профільних програм з музичного виховання дошкільнят, а також відповідних підручників;
- структуру та види діяльності дітей під час проведення музичних занять у дошкільному освітньому навчальному закладі;
- способи діагностики та стимулювання досягнень дошкільнят з музичного виховання;
- особливості організації навчально-виховного процесу в сучасних дошкільних освітніх закладах;
- особливості застосування ТЗН в умовах навчально-виховної діяльності музичного керівника;
- основні форми організації навчально-виховної діяльності дошкільнят;
- особливості роботи музичного керівника з різними віковими категоріями;
- вікові особливості психологічного та фізичного розвитку дітей дошкільного віку;
- зміст базових програм та інші альтернативні сучасні програми з музичного виховання;
- етапи і методику підготовки до занять;
- схему плану-конспекту музичного заняття;
- основні види діяльності і методику їхньої організації на музичному занятті;

Вміти:

- застосовувати на практиці отримані знання з учбових музичних дисциплін;
- планувати перспективну і поточну роботу музичного керівника;
- використовувати різноманітні форми, методи і прийоми музичного виховання і розвитку дитини дошкільного віку;
- вивчити особистість дошкільника, його загальний і музичний розвиток під впливом організованого педагогічного процесу;
- разом із вихователем групи вирішувати поставлені «Програмою виховання в дошкільних закладах» завдання музичного розвитку дитини;
- підтримувати емоційне переживання дітей від сприйняття музики, створювати атмосферу дружних колективних прагнень, активність, зацікавленість дітей;
- ознайомитись з документацією музичного керівника:
  1. перспективний план;
  2. календарний план;
  3. планування музичних розваг;
  4. планування індивідуальних і колективних консультацій вихователів.
- формувати в дітей можливість вслухатися в музику, відчувати різний характер музичних творів, впізнавати знайомі пісні, окремі фрагменти із творів, висловлюватись про них;
- формувати у дитини елементарні навички розпізнавання музичних звуків за висотою, метроритмом, темпом динамікою й тембром;
- навчити дітей індивідуальному і колективному виразному співу, поступово розвиваючи їх співочі інтонації та співочі голоси;
- навчити дітей виконувати згідно різноманітним характеристикам музики і засобами музичної виразності різні фізкультурні, танцювальні і образно-драматизовані рухи, спонукаючи дітей на основі розвитку їх творчих можливостей до придумування нових варіантів рухів і складання елементарних танцювальних композицій;
- навчити дітей виконавських прийомів гри на дитячих музичних інструментах, вмінню організовувати ансамбль чи оркестр дитячих інструментів, аранжуючи для нього дитячі пісні і п'єси;
- стимулювати і активізувати всю музично-художню діяльність дітей засобом знання

практикантами достатньої кількості творів дитячого репертуару, вміння добре читати на інструменті ноти з листа, підбирати «на слух», транспонувати, імпровізувати і складати музичні твори в простій формі,

- застосовувати емпіричні методи наукового музично-педагогічного дослідження для збору даних у ході виконання бакалаврської роботи.

Студенту належить щоденно впродовж робочого тижня (5 аудиторних год. на робочому місці та 3 год. самостійної роботи) відвідувати бази практик, старанно готуватися до занять, активно працювати, відповідально відноситися до процесу проходження навчальної практики. Поведінка в аудиторії повинна відповідати правилам поведінки педагогічних працівників у навчальному закладі. Пропущені заняття (за поважних причин) разом із практичними завданнями студент повинен виконати згідно терміну, відповідати відповідному кваліфікаційному рівню, дотримання вимог професійної етики.

8. Рекомендована література

Базова

1. Абдуллин Э. Б. Методологический анализ проблем музыкальной педагогики в системе высшего образования: Учеб. Пособие. М.: Прометей, 1990. 186 с.
2. Амонишвили Ш. А. Психологические основы педагогики сотрудничества. К.: Освіта, 1991. 111 с.
3. Грицюк Б. А., Домбровський С. В. Студент – класний керівник, вихователь: Метод. Рекомендації. Івано-Франківськ, 1994. 17 с.
4. Дзюпина Е., Дувірак Д., Кияновська Л., Яросевич Л. Українська музична література. Тернопіль: СМТ «Астон». Ч. I. 2000.
5. Зязюн І. А. Безсвідомість. Підсвідомість. Творчість. *Мистецтво і освіта*. 2001. № 3. С. 10–14.
6. Левин В. А. Воспитание творчества. М., 1977. 210 с.
7. Манилюк Ю. С. Щоденник вихователя дошкільного навчального закладу (календарно-тематичне планування). Тернопіль: Мандрівець, 2006.
8. Методика музыкального воспитания в детском саду: Учебник для учащихся педагогических училищ. Н. А. Ветлугина. М.: Просвещение, 1989.
9. Мистецтво в патріотичному та інтернаціональному вихованні. Муха А. І. та ін. К.: Наук. думка, 1998. 84с.
10. Новиков Б. В. Творчество и философия. К.: Политиздат, 1989. 190 с.
11. Падалка Г. Н. Взаимодействие учебных дисциплин в профессиональной подготовке студентов музыкально-педагогического факультета. *Взаимодействие педагогического вуза и школы в музыкально-эстетическом воспитании: [сб. науч. трудов]*. К.: КГПИ им. А. М. Горького, 1984. С. 116–123.
12. Рубальська Н. Календарне планування музичних занять. *Палітра педагога*. 2003. № 3. С. 27–31.
13. Рудницька О. П. Музыка і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти. Навч. посібник. К.: ІЗМН, 1998. 248 с.
14. Ростовський О. Педагогіка музичного сприймання. К.: ІЗМН, 1997. 256 с.
15. Сорока Т. В. Музичне виховання дітей переддошкільного віку. Запоріжжя: ЛПСПЛТД, 2002. 84 с.
16. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості. Підручник. К.: Міленіум, 2006. 346 с.
17. Шевчук А. Сучасні підходи до організації свят і розваг: методичні рекомендації. *Дошкільне виховання*. 2000. № 3. С. 5–7.

Допоміжна

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб.

К.: ЦУЛ, 2009. 208 с.

2. Горопаха Н. М. Педагогічна практика за вимогами кредитно-модульної системи: навч. посіб. К.: Слово, 2009. 280 с.

3. Наукова школа академіка Алли Богуш: монографія. Упоряд. і заг. ред. А. М. Богуш. К.: Слово, 2009. 528 с.

4. Наукові записки. Острог: Острозька акад., 2009. 520 с. (Психологія і педагогіка; Вип. 13).

5. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць: наук. записки РДГУ. Вип. 39. Рівне: РДГУ, 2009. 202 с.

6. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць: наук. записки РДГУ. Вип. 40. Рівне: РДГУ, 2009. 176 с.

7. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

8. Соціальна педагогіка: підручник. за ред. Капської А. Й. - 4-те вид., перероб., і допов. К.: ЦУЛ, 2009. 488 с.

10. Борисюк Л. Наукові принципи роботи педагога з обдарованими дітьми. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць РДГУ.* Рівне: РДГУ, 2008. Вип. 40. С. 72.

11. Буханевич Н. В. Розумовий розвиток учнів основної школи. *Наукові записки. Нац. ун-т «Острозька академія».* Острог: Вид-во Нац. у-ту «Острозька академія», 2007. Вип.9. С. 58–64.

13. Гандабура О. В. Проблема визначення професійно-педагогічної активності. *Наукові записки. Нац. ун-т «Острозька академія».* Острог: Вид-во Нац. у-ту «Острозька академія», 2008. Вип.9. С. 105–111.

14. Забута Т. Дитяче самоврядування в педагогічній теорії та практиці: ретроспективний огляд. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць РДГУ.* Рівне: РДГУ, 2008. Вип. 40. С. 140–147.

16. Краснова Н. П. Етика ставлення соціального педагога до своєї праці. *Соціальна педагогіка: теорія та практика.* Луганськ, 2009. №4. С. 84–92.

17. Луцик Д. Актуальні проблеми педагогічної науки в Україні. *Початкова школа: науково-методичний журнал.* Київ, 2010. № 2. С. 1–4.

18. Мартиненко С. Особливості педагогічної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу, наукової та соціально-гуманітарної діяльності. *Вища школа: науково-практичне видання.* К., 2009. №11. С. 32–39.

19. Мельничук Л. Соціальний розвиток молодших школярів у світлі педагогічного досвіду А. С. Макаренка. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць РДГУ.* Рівне: РДГУ, 2008. Вип. 40. С. 147–150.

20. Педагогічна практика з дисциплін мистецького спрямування: технології впровадження у навчальний процес ЗОШ: [навч. посіб. Л. М. Масол., І. С. П'ятницька-Позднякова, О. А. Бурля та ін.]; за ред. І. С. П'ятницької-Позднякової. Миколаїв: Вид-во Миколаївського державного університету, 2006. 116 с.

21. Попелюк О. Мати українських дітей: педагогічні праці Софії Русової і сьогодні є основою для національної освіти в Україні. *Україна молода.* Київ, 2010. №31. С. 12.

22. Рудницька О. Покликана бути вчителем: Заслужений учитель України Надія Метчик. *Дивослово: науково-методичний журнал.* Київ, 2009. №12. С. 21–23.

23. Семенов О. Секрет феномена наукового керівника: [наукова школа Н. Й. Волошиної]. *Українська література в загальноосвітній школі: науково-методичний журнал.* - Київ, 2010. - №1. - С. 11–12.

24. Семенюк-Іванюк Л. Ідеї розвитку педагогічної логіки А. С. Макаренка в умовах сучасних педагогічних інтерпретацій. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць РДГУ.* Рівне, 2008. Вип. 40. С. 14–19.

